

SÆRFINANSIERING AV UTSATTE HUMANIORAFAG

HØRINGSSVAR

Til: Kunnskapsdepartementet

Deres ref: 19/4863 Vår ref.: 20/65/ST

07.02. 2020

Vi viser til Kunnskapsdepartementets høringsbrev av 7. november 2019 om *Særfinansiering av utsatte humaniorafag. Rapport fra ekspertgruppe*. Departementet ber høringsinstansene vurdere ekspertgruppens analyser og anbefalinger.

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) er en interesse- og arbeidsgiverforening for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Foreningen representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede virksomheter. Våre 50 medlemmer består av produserende og programmerende teatre, scener, orkestre, musikkensembler, kor og andre virksomheter med en særlig tilknytning til bransjen.

NTOs høringsuttalelse følger vedlagt.

Vennlig hilsen

Hans Antonsen /s/
styreleder

Morten Gjelten /s/
direktør

SÆRFINANSIERING AV UTSATTE HUMANIORAFAG

Det er gledelig at Kunnskapsdepartementet har tatt initiativet til å få utredet en mulig særfinansieringsordning for å opprettholde utsatte humaniorafag. Vi leser dette som et signal om at regjeringen anerkjenner både verdien av disse fagene og at mange nødvendige humaniorafag er under press.

NTO støtter opprettelse av en særfinansieringsordning som kan sikre utsatte humaniorafag.

Den beredskapsordningen som ekspertgruppen anbefaler fremstår imidlertid som så snever i definisjonene at det skaper usikkerhet rundt spørsmålet om den vil få en reell betydning og faktisk sikre nødvendige fag.

NTO er opptatt av de humanistiske fagene både som kritiske dannelsesfag og som viktige rekrutteringsarenaer til musikk- og scenekunstbransjen.

Humaniorafagene er grunnleggende viktige for kunstforståelsen i samfunnet; for å sikre fortolkningskompetansen og mottakersiden i kunsten og som leverandør av begreper, teorier og perspektiver til det offentlige ordskiftet og kritikken.

For norsk scenekunst og musikk er det helt essensielt at det finnes vitale teatervitenskapelige og musikkvitenskapelige fagmiljø. En forutsetning for kvalitet og faglig utvikling i kunsten, er at det finnes en selvstendig, akademisk samtalepartner i humaniora som kan analysere kunstens verdi og utfordre etablerte praksiser med historiske og teoretiske betraktningmåter.

Disse fagene er også viktige rekrutteringsarenaer for profesjonelle til bransjen. For eksempel har et stadig større antall teatersjefer, dramaturger, produsenter, scenekunstnere og teaterkritikere teatervitenskapelig bakgrunn. Denne tilførselen av humanistisk kompetanse og kunnskap i den praktiske utøvelsen har utvilsomt betydning for den faglige utviklingen i bransjen.

NTO har derfor over tid uttrykt betydelig bekymring for utsatte humaniorafag, og særlig for teatervitenskap som i flere år har vært under press.

DEFINERER SEG UT AV PROBLEMSTILLINGEN

Vi etterlyser grundigere refleksjoner rundt både situasjonen for utsatte humaniorafag og disse fagenes samfunnsbetydning og eksistensberettigelse.

Ekspertgruppen foreslår en beredskapsløsning hvor det lyses ut midler til tilleggsfinansiering over en femårsperiode hvis man står i fare for å miste et nasjonalt tilbud på masternivå som fyller følgende tre kriterier:

- at faget er nedleggingstruet på nasjonalt nivå
- at det er tale om et tilbud på mastergradsnivå
- at det gjelder fag som UH-sektoren tilbyr og som fyller ett eller flere av samfunnsbehovene slik de er presisert i rapporten.

Utsatte fag defineres som *et fag som er tenkt lagt ned ved en institusjon som tilbyr dette som siste gjenværende fag nasjonalt.*

Ut ifra en slik snever definisjon konkluderer ekspertgruppen med at ingen humaniorafag i dag er nedleggingstruet og faller inn under en slik beredskapsordning.

Dermed definerer ekspertgruppen seg langt på vei ut av selve problemstillingen, og anbefalingen blir basert på en manglende anerkjennelse av at humanistisk kompetanse faktisk er utsatt.

HUMANIORAFAG UNDER PRESS

Etter vårt syn bør en særfinansieringsordning kunne tre i kraft før man er kommet så langt at faget er tenkt lagt ned som siste gjenværende fag nasjonalt.

Det er godt kjent at mange viktige humaniorafag er under press. Et eksempel er teatervitenskap som har vært et truet fag i flere år.

I 2012 ble dette faget lagt ned ved Universitetet i Oslo til tross for massiv motstand både fra fagmiljøene og en samlet scenekunstbransje som så faresignalene da det ble innført inntaksstopp. Det ble imidlertid ikke uttalt at teatervitenskap var «tenkt lagt ned» før det var for sent. Fra instituttledelsen ble det tvert imot uttalt at inntaksstoppen *ikke* var et faresignal om nedleggelse.

Et argument for nedleggelsen var at Universitetet i Bergen (UiB) påtok seg et nasjonalt ansvar for å opprettholde studietilbudet og fagmiljøet i Norge. Bare fem år etter ble det foreslått å kutte én av tre stillinger ved teatervitenskap ved UiB. Heller ikke denne gangen ble ordet nedleggelse brukt, selv om muligheten for utdanning på masternivå dermed ville bli borte. I 2018 ble det også stilt spørsmål ved finansieringen av Senter for Ibsen-studier.

Teatervitenskap i Bergen og Ibsensenteret ble heldigvis reddet i denne omgangen. Nå håper vi på et tilsvarende utfall for drama og teater ved NTNU i Trondheim.

Fagmiljøet beskriver situasjonen for faget ved NTNU som alvorlig. Det foreligger p.t. ingen planer for bevaring av faget når professorer og andre faste vitenskapelig ansatte går av med pensjon. Allerede fra august 2021 står det teatervitenskapelige fagmiljøet i Trondheim uten professor. I tillegg kommer kutt i fagspesifikke studiepoeng på bachelorstudiet som vil svekke den praktisk-teoretiske fagprofilen og dramaturgifaget.

De to gjenværende fagmiljøene i Bergen og Trondheim har ulike profiler og ivaretar forskjellige kompetanser. Denne viktige flerstemmigheten, som allerede er kraftig redusert etter nedleggelsen av faget i Oslo, utfordrer begrepet om faglig konsentrasjon på nasjonalt nivå. Vi mener at forskningspolitikken bør legge til grunn og akseptere at mange av humanioras fag nettopp er organisert i små og spredte enheter.

SAMFUNNSBEHOV

En særfinansieringsordning må legge til grunn at humaniorafagene er kritiske dannelsesfag som kvalifiserer bredt og grunnleggende. Humanioras relevans må derfor sees i et langsiktig mer enn kortsiktig, og indirekte mer enn direkte perspektiv.

Etter vårt syn er humanioras berettigelse godt reflektert i den danske småfagsordningens kriterium om samfunnsmessig betydning:

Fag, der har en særlig betydning for forståelsen af dansk kultur og af den demokratiske eller akademiske dannelsesstradition, som vi er en del af.

Fag, der bidrager til vores forståelse af verden omkring os og vores placering i den, herunder ikke mindst fag der bidrager til forståelsen af lande og områder, der har en særlig økonomisk, politisk eller kulturel betydning.

Ekspertgruppen definerer derimot kriteriet om samfunnsbehov så snevert at det blir uklart for oss om fag som for eksempel teatervitenskap og musikkvitenskap faktisk vil falle innenfor en slik beredskapsordning selv når de øvrige to kriteriene er oppfylt.

Dette er universitetsfag som utvilsomt er vesentlige for å sikre skoleverkets behov, både som en forutsetning for å kunne tilby slike fag i fremtidens skole med skiftene læreplaner, men også for å sikre fortolkningskompetansen i skolen og nødvendige metodiske verktøy.

Det bør også være opplagt at slike fag er knyttet til universitetenes samfunnsoppdrag og «forpliktelse til å forvalte kunnskap som ligger i vår kulturarv.»

Begge deler burde komme tydeligere frem i rapporten med en forsikring om at dette er fag som ivaretar viktige samfunnsbehov som legitimerer en særfinansieringsordning.

EN SÆRFINANSIERINGSORDNING MÅ SIKRE HUMANIORAS BEREDSKAPSFUNKSJON

Ekspertgruppens hovedbegrunnelse for å anbefale en så smal beredskapsordning er at den ikke skal gi utilsiktede insentiver og hindre fornyelse av fagporteføljen. Ifølge gruppen er det «maktpåliggende ikke å styrke mekanismene som trekker i retning av konservatisme [...] i sektoren».

I dette perspektivet synes ekspertgruppen å være mer opptatt av å stimulere opprettelsen av nye fag tilpasset samfunnsendringene enn å bevare eksisterende utsatte fag.

Vi er enige i at det er viktig at universitetene har et handlingsrom for fagfornyelse. Men like viktig som nyorientering, er det at universitetene har handlingsrom til å forvalte kunnskap gjennom tidene og ivareta en historisk dimensjon.

I rapporten *Hva skal vi med humaniora?* (Fritt Ord, 2013) betraktes humaniora som «et reservoar av innsikt i verdens språk, kulturer og historier» og tilskrives derigjennom en uunnværlig samfunnsmessig beredskapsfunksjon.

For at humaniora skal kunne ivareta en slik beredskapsfunksjon må det også finnes en fagportefølje som er i stand til å levere begreper, betrakningsmåter og korrektiver som ikke alltid gjenspeiler rådende samfunnsstrømninger.

FINANSIERINGSSYSTEMET

Det er et prekært behov for å finne frem til strukturer og ordninger som sikrer produksjon og formidling av kunnskap som ikke så lett kan telles og måles, og som dermed ikke gir uttelling i den resultatbaserte delen av finansieringen i høyere utdanning og forskning.

Etter vårt syn er det uholdbart at det skal være interne økonomiske prioriteringer ved de humanistiske fakultetene som alene skal avgjøre hvorvidt vi skal ha utsatte humanistiske fagmiljø slik som f.eks. teatervitenskap i Norge.

Hvorvidt en så smal beredskapsløsning som ekspertutvalget anbefaler kan endre denne situasjonen og faktisk garantere fremtiden for nødvendige humaniorafag fremstår for oss som uklart.

Vi oppfordrer derfor til en bredere gjennomgang av hvordan finansieringssystemet treffer humaniorafagene, sammen med en mer omfattende utredning av en særfinansieringsordning.

Vurderingene bør være basert på grundigere analyser både av situasjonen for utsatte humaniorafag og disse fagenes samfunnsverdi.

NTOS MEDLEMMER

Scenekunstvirksomheter

[Bergen Nasjonale Opera](#)
[BIT Teatergarasjen](#)
[Black Box teater](#)
[Brageteatret](#)
[Bærum kulturhus](#)
[Carte Blanche](#)
[Dansens Hus](#)
[DansiT – Dansekunst i Trondheim og Midt-Norge](#)
[Den Nationale Scene](#)
[Det Norske Teatret](#)
[Det samiske nasjonalteatret Beaiivás](#)
[Det Vestnorske Teateret](#)
[Dramatikkens hus](#)
[Haugesund Teater](#)
[Hålogaland Teater](#)
[Kloden](#)
[Nationaltheatret](#)
[Nordland Teater](#)
[Norsk scenekunstbruk](#)
[Opera Østfold](#)
[Oslo Nye Teater](#)
[Riksteatret](#)
[Rogaland Teater](#)
[Rosendal Teater](#)
[Skuespiller- og danseralliansen](#)
[Teater Ibsen](#)
[Teater Innlandet](#)
[Teater Manu](#)
[Teater Vestland](#)
[Teatret Vårt](#)
[Trøndelag Teater](#)
[Turnéteatret i Trøndelag](#)
[Unge Viken Teater](#)
[Vega Scene](#)
[Østfold kulturutvikling, avdeling scenekunst](#)
[Årjelhsaemien Teatere](#)

Musikkvirksomheter

[Barokkanerne – Norwegian Baroque Ensemble](#)
[BIT20 Ensemble](#)
[Det Norske Blåseensemble](#)
[Det Norske Kammerorkester](#)
[Det Norske Solistkor](#)
[Edvard Grieg Kor](#)
[Musikkselskapet Harmonien](#)
[Oslo Quartet Series](#)
[Riksscenen](#)
[Stavanger Symfoniorkester](#)

Musikk og scenekunst

[Arktisk Filharmoni](#)
[Den Norske Opera & Ballett](#)
[Kilden Teater og Konserthus](#)
[Trondheim Symfoniorkester & Opera](#)